

"Kvalitetsuddannelse for fattige børn og unge i landsbyer i højlandet i Bolivia"

1. Formål og relevans

Det overordnede mål for projektet **"Kvalitetsuddannelse for fattige børn og unge i landsbyer i højlandet i Bolivia"** er at: *Børn og unge gennem en tosproget, intra- og interkulturel socio-produktiv kvalitetsuddannelse får udviklet sproglige, kulturelle og faglige kompetencer, der giver dem mulighed for at bryde ud af fattigdom og indgå som aktive og ligeværdige medborgere i Bolivia.*

Projektets primære målgruppe er børn og unge tilhørende det oprindelige quechua- folk fra landsbyer i fire kommuner i regionen Potosí, en af de fattigste regioner i Bolivias højland. Projektets overordnede mål vil indfries gennem følgende tre hovedtemaer er: 1) udvikling af uddannelse 2) udvikling af socio-produktive landbrugsprojekter 3) udvikling af tiltag der fastholder unge i uddannelse

Den tosprogede intra og interkulturelle uddannelse projektet udvikler, omfatter både udvikling af undervisning i for- og grundskolen for børn i alderen 4 til 12 år - samt udvikling af undervisning i gymnasiale mellemskoler for unge piger og drenge i alderen 13 til 18 år. Uddannelsen har til formål at give børn og unge mulighed for udvikling af sproglige kompetencer på både quechua og spansk - samt udvikling af inter og intrakulturelle kompetencer.

Projektet har desuden til formål - som en integreret del af undervisningen i skolerne og i samarbejde med børn og unge, lærere og lokalsamfund, at udvikle socio-produktive bæredygtige og innovative lokale landbrugsprojekter, som skal give børn og unge og deres familier mulighed for en bæredygtig udvikling af deres lokalsamfund. Udvikling af socio-produktive projekter er en vigtig del af Bolivias uddannelseslov; Lov 070 og det overordnede formål er at gøre uddannelse mere kontekstrelateret samt at af-akademisere uddannelse ved at give børn og unge fagspecifikke færdigheder indenfor håndværk og landbrug. Desuden er formålet med de produktive projekter at reducere den fattigdom, som landsbyfamilier gennem generationer har været bundet i, samt at modvirke unges migration til storbyerne ved at skabe mulighed for økonomisk udvikling i landsbyerne.

Gennem udvikling af de bæredygtige landbrugsprojekter i skolerne, herunder den gymnasiale mellemskole, vil de unge tilegne sig konkrete fagspecifikke kompetencer indenfor landbrug og håndværk og dermed blive i stand til at skabe udvikling i en region, som er hårdt ramt af fattigdom og klimaforandringer - og hvor indførsel af innovative dyrkningsmetoder og afgrøder er stigende er en nødvendighed.

Uddannelse målrettet de unge indeholder erhvervsvejledning og undervisning i rettigheder, med en særlig fokus på hvordan også unge piger får indfriet deres rettigheder. For at give de unge piger og drenge fra de mindre landsbyer en reel mulighed for at deltage i den gymnasiale mellemskole, der udelukkende er findes i de større landsbyer, vil projektet desuden i samarbejde med de unge og lokalsamfundene, oprette og drive skolehjem. I disse skolehjem vil fattige unge fra de mindre landsbyer kunne bo under trygge forhold, mens de er under uddannelse – og det vil især give de unge piger mulighed for en uddannelse ud over grundskolen.

Projektet er udviklet med udgangspunkt i FNs verdensmål for bæredygtig udvikling og de følgende mål er en vigtig og integreret del af projektet:

1.1 Beskrivelse af kontekst

Bolivia er et af de lande i verden hvor man finder den største biodiversitet og landet består både af bjerge og højsletter – samt tropisk regnskov. Men Bolivia er samtidig et af de lande, hvor klimaforandringer for alvor sætter sine spor og disse klimaforandringer er især mærkbare i højlandet, hvor dette projektet finder sted.

Potosí, som er den region, projektet udvikles i, befinder sig i 4000 meters højde over havets overflade og har et koldt og tørt klima, dog med mulighed for snefald om vinteren. Nedbøren er på grund af klimaforandringer gennem de sidste år blevet mere og mere ustabil og falder ofte i de perioder, hvor der tidligere ikke faldt nedbør - og i enten større eller mindre mængder end forventet. Dette har stor indflydelse på den dyrkning af afgrøder, der finder sted i landsbyerne i projektområdet og kræver indførelse – eller genindførelse af både nye afgrøder samt nye dyrkningsmetoder, hvis befolkningen skal have mulighed for fortsat at skabe sig et livsgrundlag i landsbyerne. Denne udviklingsproces vil projektets børn og unge gennem deres uddannelse i både grund- og mellemskolen inddrages via udvikling af lokale landbrugsprojekter i.

Bolivia har den største andel af oprindelige folk i Latinamerika. Næsten to tredjedele af befolkningen tilhører et oprindeligt folk og de har i århundreder lidt under en kulturel, sproglig og uddannelsesmæssig diskrimination. Der er derfor ikke overraskende en sammenhæng mellem det at være fattig og det at tilhøre et oprindeligt folk i Bolivia.

Landet er en tidligere spansk koloni og det officielle sprog er derfor spansk, men foruden spansk, findes der 36 øvrige sprog, som majoriteten af de oprindelige folk fortsat har som enten modersmål eller andetsprog. I Potosí har omkring 55% af befolkningen Quechua som modersmål, et af de største sprog i Bolivia.

Som i majoriteten af de tidligere kolonistater i Latinamerika har politisk uro og økonomiske kriser også præget Bolivias historie. Efter Evo Morales indtrædelse som præsident i 2006 har der generelt været et stort fokus på reduktion af fattigdom og ulighed - og der er også gennem de sidste år skabt en økonomisk vækst og en bedre fordeling af goderne. Men udviklingen er endnu ikke nået ud i landdistrikterne og i landsbyerne i Potosí regionen har landsbybefolkningen endnu ikke kunnet mærket noget til de reformer Evo Morales regering har igangsat.

Bolivia er et af de mest ulige lande i Latinamerika og det vurderes, at forskellen på rig og fattig er på 46% (World Development Indicators, 2018). Generelt er andelen af folk der lever i fattigdom faldende, men ca. 36% af befolkningen lever fortsat i fattigdom og af disse lever ca. 7% i ekstrem fattigdom. Geografisk er fattigdommen i Bolivia koncentreret i landdistrikterne i højlandet og den rammer primært de oprindelige folk, herunder især eneforsørgende kvinder og deres børn. Fattigdommen i Bolivia har en meget negativ indflydelse på børn og unges uddannelsesniveau og uddannelsesdata fra projektområdet viser, at børn i landdistrikter, herunder især piger generelt går færre år i skole end børn i byområder og at dette tal stiger, hvis barnet tilhører et oprindeligt folk.

I kønsindikatorindekset, beregnet af UNDP (2017), ligger Bolivia som nummer 118 ud af 188 lande med et indeks på 0,466 og er dermed det lavest rangerende land i Sydamerika. Fattigdom og social udstødelse som følge af fattigdom, påvirker i langt højere grad kvinder end mænd og især kvinder fra de oprindelige folk er hårdt ramt af diskrimination relateret til køn. Denne diskriminering på grund af køn og etnicitet fastholder kvinderne i fattigdom og uden adgang til uddannelse - og dermed uden mulighed for en reel økonomisk og social deltagelse i udviklingen af Bolivia. Desuden er antallet af kvinder fra de oprindelige folk, der bliver udsat for vold høj i Bolivia. Også i projektområdet er vold mod kvinder et udbredt problem, hvor det vurderes, at 7 ud af 10 kvinder er ofre for køns vold, som generelt har sine rødder i en mandsdominerende kultur, hvor kvinder traditionelt ikke har samme status som mænd.

Potosí er hårdt ramt af fattigdom. Det vurderes, at ca. 60% af befolkningen i Potosí lever i fattigdom -og at 33% af denne gruppe lever i ekstrem fattigdom. Majoriteten af disse fattige -og ekstremt fattige mennesker tilhører det oprindelige quechua-folk.

Uddannelsesniveaut i Potosí er et af de laveste i Bolivia og generelt er området karakteriseret ved at børn og unge i landsbyerne lever et liv i stor fattigdom, hvor fokus er på overlevelse - og ikke uddannelse eller udvikling. I de landsbyer projektet omhandler har befolkningen ikke i tilstrækkelig grad adgang til en uddannelse, der giver børn og unge mulighed for at tilegne sig de kompetencer de har brug for, for at kunne klare sig godt i deres videre uddannelse - og voksenliv.

Befolkningen i Potosí er primært beskæftiget inden for landbrug og minedrift. De 4 kommuner, hvor projektet udvikles ligger langt fra de større byer og de lokale bønder, har grundet fattigdom svært ved at udvikle deres landbrug og dermed skabe en bedre lokal økonomi. Majoriteten af de unge og voksne i projektområdet arbejder indenfor den store minedrift, der findes i Potosí – og generelt har disse minearbejdere ikke afsluttet den 6 årige grundskole og har derfor ikke andre muligheder end at arbejde i minerne.

Både formelle mineselskaber og kooperativer udvinder mineraler i Potosí, hvor der forekommer mere end 2000 registrerede mineselskaber. 80% af disse operationer har ikke miljølicenser og ressourceforvaltningsplaner, hvilket ofte medfører en voldsom forurening af både jord og vand. Denne forurening har også indflydelse på den stigende fattigdom i projektområdet, da den medfører at jorden bliver gold og at vandet ikke kan bruges til hverken vanding af afgrøder eller drikkevand til mennesker og husdyr.

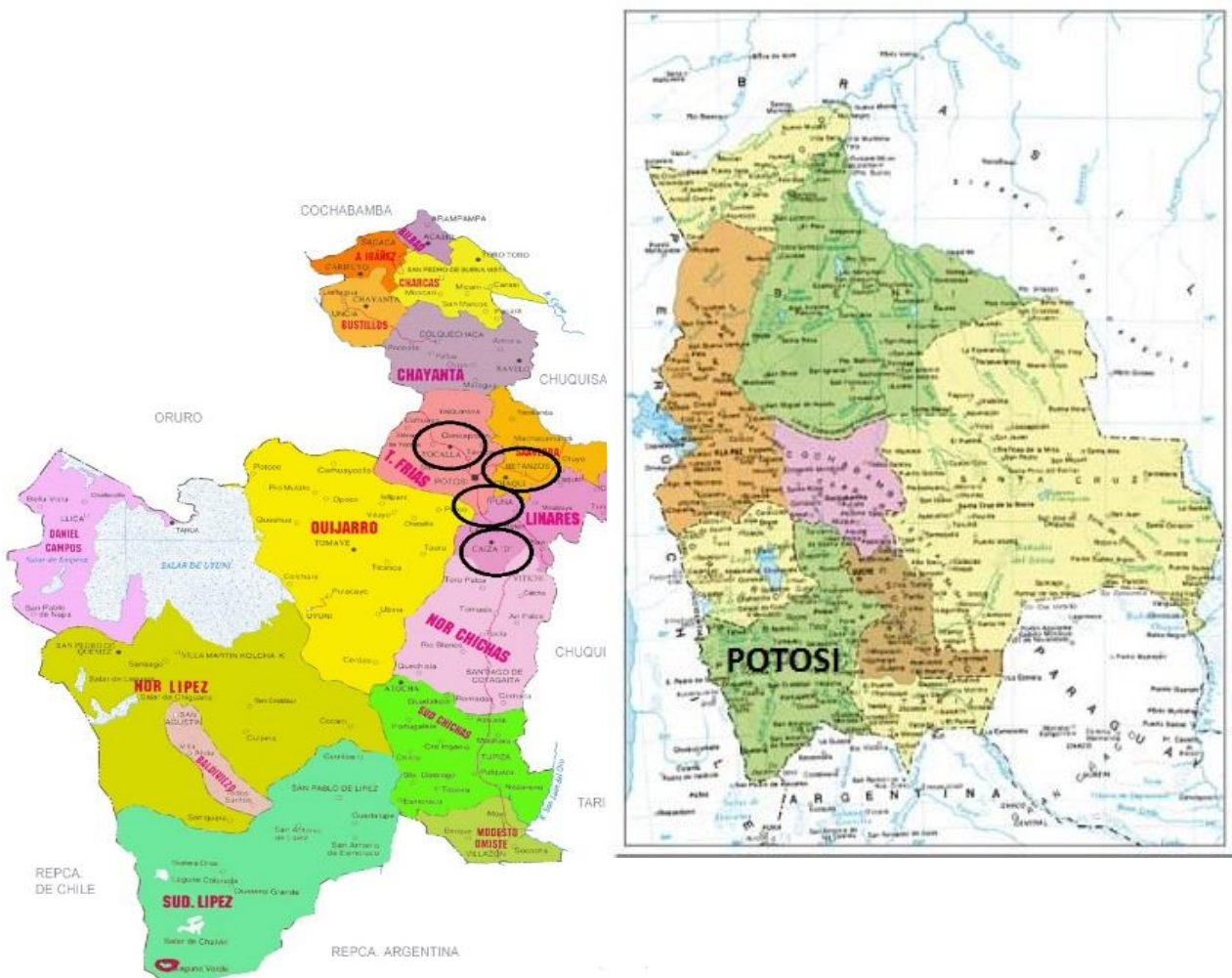
I flugten fra fattigdommen og det hårde arbejde i minerne søger en stor del af de unge mænd og kvinder i den arbejdsduelige alder fra landdistrikterne i Potosí mod enten nabolande som Argentina, Brasilien, Paraguay og Chile eller storbyerne La Paz og El Alto i Bolivia, for at finde et arbejde, der kan give dem en bedre indtægt end det hårde arbejde i landbruget eller minerne. Men mulighederne for et formelt og godt lønnet arbejde er små, da de unge fra Potosí generelt ikke er i besiddelse af de faglige kompetencer, der skal til for at kunne få adgang til et ordenligt og vellønnet arbejde. I storbyerne er forekomsten af fattige voksende, og fattige migranter fra Potosí tæller ofte med i statistikkerne over ekstrem fattigdom i byerne. Desuden bliver disse migranter i stigende grad ofre for menneskehandel og grov udnyttelse i underbetalt sort arbejde, hvor de ofte arbejder under slavelignende forhold.

Migrationen medfører store opbrud i familierne, da de unge piger og drenge samt voksne mænd og kvinder der søger væk fra landsbyerne ofte efterlader deres børn hos de ældre familiemedlemmer. Dette medfører både en affolkning i landsbyerne, men også en stigning af fattigdommen, da de ældre ikke formår at skabe den nødvendige drift og udvikling af landbruget. En sådan udvikling bidrager til en stigning i uligheden mellem folk i landdistrikterne og folk i byområder.

1.2 Oversigt over projektområdet

Projektet vil arbejde i følgende kommuner i Potosí; *Caiza D, Yocalla, Chaqui og Puna*.

I disse kommuner vil den uddannelse, som projektet udvikler, blive organiseret i lokale uddannelsesnetværk. Et uddannelsesnetværk består af en central uddannelsesinstitution beliggende i kommunens største by og en række mindre skoler beliggende i de små landsbyer. På den centrale uddannelsesinstitution udbydes både før- og grundskoleuddannelse, samt den fire år lange gymnasiale mellemskoleuddannelse. På disse skoler er eleverne inddelt i klasser efter alder og der er ansat faglærere. På de mindre skoler ude i landsbyer er der på grund af det lave elevantal kun ansat en lærer per skole og denne lærer underviser alle elever på tværs af alder i alle fag.

Generelt er det en stor udfordring for lærerne i landsbyerne at være eneunderviser i en skole, og at skulle undervise børn i alderen 4 til 12 år i samme klasse. Det er derfor ofte svært at tiltrække veluddannede lærere og som følge af det, er elevernes udbytte af undervisningen ofte meget lavt.

Fattigdommen i projektområdet er stor; især i de mindre landsbyer. **Her lever befolkningen af det de dyrker, men ofte er jorden udpint og udbyttet er derfor ringe. Generelt har de lokale bønder mistet den viden de tidligere generationer besad i forhold til et bæredygtigt landbrug og de dyrker ofte meget få typer afgrøder. Brugen af dyre pesticider er høj og ofte medfører dette en forurening**

af vandet i landsbyerne og en yderligere udpining af landbrugsjorden. Nytænkning indenfor dyrkning af afgrøder er derfor nødvendig.

De unge fra de mindre landsbyer i projektområdet har ofte meget ringe - eller ingen muligheder for at læse videre efter endt grunduddannelse, da denne uddannelse udelukkende findes i de større landsbyer. Afstanden fra landsbyerne til mellemskolerne er ofte meget stor og de unge vil derfor ikke kunne bo hjemme, hvis de indskrives i mellemskolen. Der er derfor et stort behov for oprettelse af skolehjem målrettet fattige unge fra de små landsbyer. Disse skolehjem vil både give de unge et trygt sted at bo, men også gennem aktiviteter omhandlende erhvervsvejledning og fastholdelse i uddannelse, forøge de unges mulighed for gennemførelse af uddannelse.

1.3 Tosproget interkulturel undervisning i Bolivia – et historisk rids

For at understrege vigtigheden af projektet vil der i dette afsnit gives et kort historisk rids af, hvorfor og hvordan tosproget interkulturel undervisning har udviklet sig i Bolivia og kort gøre rede indholdet og målsætningen i af "Den socio-produktive kontekstbaserede uddannelsesmodel; "MESCP" (Modelo Educativo Socio Comunitario Productivo), som er udgangspunktet for de lokale landbrugsprojekter, som indgår som en integreret del af de målgruppens uddannelse.

Projektet ønsker at udvikle og styrke implementeringen af den socio-produktive kontekstbaserede uddannelsesmodel med henblik på at løfte uddannelseskvaliteten i de områder af Bolivia, der ikke kun er fattigst, men også i uddannelsessammenhæng mest marginaliseret. Denne uddannelsesmodel er forankret i Bolivias meget ambitiøse uddannelseslov fra 2010; Lov 070. Loven afspejler den politiske ambition, som præsident Evo Morales har stået i spidsen for, om at genopbygge Bolivia som en plurinationel stat, der i højere grad er organiseret efter og tilgodeser den oprindelige befolknings værdier og visioner for fremtiden, både lokalt nationalt. Loven kan ses som en fornyelse af tidligere modeller inden for tosproget interkulturel undervisning i Bolivia.

1955-1980'erne: Tosproget undervisning for oprindelige folk som nationalt integrationsprojekt
Retten til grundskole for alle har været lovsikret i Bolivia siden 1955 (Código de la Educación Boliviana). Før dette var grundskolen ikke nået ud til alle, og i landområder var alfabetiseringsgraden blandt befolkningen på omkring 10%. Om end skolegang således blev en ret, byggede loven på den tids dominerende forestillinger om, at det var nødvendigt at samle befolkningen som én nation gennem ét sprog. Som i de fleste andre latinamerikanske lande, valgte også det bolivianske parlament at gå med de tidligere koloniherrers sprog, spansk.

Målet med den undervisning, som de omkring 36 oprindelige folk således fik adgang til, var hurtigst muligt at "spanskliggøre" dem på bekostning af deres egne sprog, kulturer og visioner for fremtiden. Idéen om at nationen kun kunne hænge sammen, hvis alle talte spansk, gik hånd i hånd med en lang række andre dominerende forestillinger om, hvordan samfund udvikler sig. I denne forestilling blev de oprindelige folk til dem, der var "bagud" i udviklingen, mens mestizobefolkningen og de tidligere koloniherrer, europæerne, repræsenterede "det moderne samfund", som alle skulle deltage i. Det samme gjaldt for de oprindelige folks produktionsmetoder og vidensgrundlag. Deres fiskeri- og land- og skovbrugsmetoder blev anset for at være "gammeldags" og unyttige, og blev derfor ikke anset for at være værd at videregive til børnene i skolerne.

Resultatet blev derfor i denne periode tilbuddet om en skolegang, der godt nok alfabetiserede børnene i de mindste klasser ved hjælp af deres modersmål. Men i praksis betød det, at størstedelen af lærerne hurtigst muligt gik over til at bruge spansk som undervisningssprog.

Den spanskliggørende uddannelsespolitik har haft en del negative konsekvenser for børn, der tilhører de oprindelige befolkninger, men også for de oprindelige befolkninger som helhed. Brugen af spansk som det altoverskyggende undervisningssprog gjorde det svært for børnene at følge med, idet de skulle lære undervisningsindholdet gennem et sprog, som de kun lige var ved at lære. Dermed fik de hverken veludviklede literacykompetencer på modersmålet eller spansk eller veludviklede strategier til læring af fagligt svært nyt stof. Denne undervisningsmetode betegnes siden 1970'erne af sprogforskere i hele verden som "submersion" eller "swim-or-sink"-metoden og anses for at være den værst mulige model inden for tosproget undervisning for marginaliserede befolkningsgrupper, da den både underudvikler børnenes oprindelige sprog og ikke underviser andetsproget efter en hensigtsmæssig didaktik.

Konsekvenserne ses blandt de oprindelige folk i Potosí-området den dag i dag, og videregives fra generation til generation: Skolen har bidraget til at fastholde den koloniale idé om, at de oprindelige sprog er underudviklede sprog og derfor for eksempel ikke kan skrives eller ikke har ordforråd til at tale om moderne fænomener. Denne idé har en stor del af den oprindelige befolkning gennem generationer internaliseret, og derfor opbygget en følelse af mindreværd, både i forhold til egen kunnen, i forhold til familiens baggrund og den sociale kontekst, de indgår i. De har lært at værdsætte og stræbe efter det fremmede, vestlige urbaniserede liv, og tage afstand til de oprindelige sprog, vidensformer og kulturelle praksisser, der systematisk er blevet forbundet med det rurale liv.

Skolen har samtidig bidraget til, at størstedelen af de oprindelige folk oplevede skolegang som et nederlag, da de "objektive kriterier", der blev anvendt til at måle elevernes faglige præstationer byggede på kriterier, der var tilpasset spansktalende middelklasse mestizobørn i byområderne. Andelen af elever, der har gentaget ét eller flere klassetrin, eller som har afbrudt deres skolegang uden at gennemføre grundskolen, er derfor særligt højt blandt de oprindelige befolkninger, herunder særligt blandt pigerne.

Med ønsket om et urbant liv, men uden de rette forudsætninger, er mange flyttet fra landet til de perifere byområder, hvor de i dag lever i ekstrem fattigdom.

1980'erne-1994: Den oprindelige befolkning udvikler alternative modeller for tosproget, interkulturel undervisning

I 1982 blev 20 års militærdiktatur afløst af demokrati som styringsform. Dette gav en række civilsamfundsorganisationer og fagforeninger mulighed for at påbegynde en etnisk kulturel genoprejsning og de udarbejdede forslag til alternative modeller for tosproget interkulturel undervisning. Disse modeller tog udgangspunkt i den kulturelle og sproglige diversitet, der kendetegner landet.

På baggrund af forslagene fra civilsamfundsorganisationerne og ved hjælp af international finansiel støtte, blev der udviklet tosprogede, interkulturelle uddannelsesprojekter, der var lokalt forankret, således at modellernes udbredelse og bæredygtighed kunne sikres.

1994-nu: Staten sikrer og styrker institutionaliseringen af den oprindelige befolknings model for EIB

Det er først i midten af 1990'erne at tosproget interkulturel undervisning slår igennem som en national, statslig uddannelsespolitik, der skal gælde for alle. I forbindelse med uddannelsesreformen i 1994 (vedtages først modellen for tosproget, interkulturel undervisning og sidenhen modellen for interkulturel, interkulturel og flersproget uddannelse.

I 2010 blev den lov vedtaget, som er relevant for projektet: Lov nr. 070. Den ligger ikke kun i forlængelse af lovgivningen fra midt-halvfemserne, men udvider forståelsen af Bolivias kulturelle,

sproglige og etniske mangfoldighed til også at omfatte sociale og politiske organiseringsformer, produktionsmåder og spirituelle aspekter. Med denne lov defineres uddannelsessystemet til både at skulle være *intrakulturelt, interkulturelt, flersproget, produktivt, komunitært og rituelt*.

1.4 Uddannelsesreformen og ”Den socio-produktive kontekstbaserede uddannelsesmodel” (Modelo Educativo Socio Comunitario Productivo (MESCP))

1.4.1 Uddannelsesreformens indhold og hensigt

I 2009 blev Bolivias grundlov efter en folkeafstemning radikalt ændret, idet landet overgik fra en mono-national stat til at være pluri-national stat, der nu anerkendte samtlige af landets 36 oprindelige folk og deres sprog. Denne ændring fik stor betydning for landets oprindelige folk og medførte blandt andet, at der i 2010 blev udarbejdet en stor og meget omfattende uddannelsesreform og at Lov 070 blev vedtaget. Uddannelsesreformen ses som et opgør med den monokulturelle uddannelse, som Bolivia tidligere udbød og den gjorde det lovpligtigt at udbyde uddannelse på alle de sprog, de oprindelige folk i Bolivia repræsenterer. Det betyder blandt andet, at de oprindelige folks børn og unge nu har ret til at blive undervist på både deres modersmål og andetsproget spansk, samt at den uddannelse de modtager er kontekstrelateret. Det vil sige, at børn i landdistrikterne i højllandet ikke længere skal modtage en undervisning, som oprindeligt var målrettet spansktalende børn i storbyerne.

Lov 070 ses derfor som et forsøg på at imødekomme krav fra de bolivianske nationer og oprindelige folk. Formålet er bl.a. at fortsætte afkoloniseringen af mentale, administrative, økonomiske og politiske strukturer, tankemåder og handlemåder, og derigennem skabe et mere ligeværdigt forhold mellem de forskellige nationer internt i Bolivia. Men også at give børn og unge fra de oprindelige folk en lige adgang til uddannelse på både grundskole og mellem skole niveau og dermed være medvirkende til at uddannelsesniveaue hos de oprindelige folk stiger.

Derfor har loven en række akser:

Den første akse er **intrakulturalitet**. Den handler om at restituere tabt viden og tabte sprog. Udgangspunktet er, at der er en vigtig forbindelse mellem sprog og viden, sprog og verdenssyn/kosmologi. Derfor er der bl.a. udviklet konsoliderede regionale læreplaner, der vil afhænge af det sprog eller den kultur, der er relevant for eleverne. I Potosí-området er det således den regionale læreplan for Quechua. En hovedpointe i denne akse er, at hvis der undervises på quechua, er dette både en måde at genoplive og styrke den viden, der ligger indlejret i sproget, samt genoplive og styrke selve sproget.

Den anden akse er **interkulturalitet**. Udgangspunktet for denne akse er, at alle i Bolivia bør anerkende landets kulturelle mangfoldighed, herunder især tilstedeværelsen af 36 oprindelige folks. Skolen skal derfor bruges som rum for dialog mellem kulturer, og eleverne skal orienteres imod harmonisk samliv, tolerance og gensidighed, dvs. et samfund uden social, kulturel eller økonomisk diskrimination. Skolen skal samtidig invitere eleverne til refleksion over, hvad der er kulturelt og hvad der er universelt gældende.

Den tredje akse er **flersprogethed**. Denne skal beskrive lovens sprogpolitik. Eleverne skal både beherske spansk, ét af Bolivias oprindelige sprog og et fremmedsprog.

Den fjerde akse er **produktivitet**: Der kan siges at være to formål med denne akse: At styrke anerkendelsen og videreførelsen af de oprindelige folks sociale, produktive og økonomiske organiseringsformer og at genskabe en meningsfuld kontekst om elevernes læringsprocesser og bryde med traditionel teoretisk, dekontekstualiseret undervisning. Omdrejningspunktet for den

produktive akse er således, at eleverne opbygger ny viden og nye kompetencer gennem deltagelse i "socio-produktive projekter" uden for klasseværelset, og på den måde får mulighed for kreativt og innovativt at indgå i eksisterende økonomiske og produktive projekter i deres nære omgivelser. Lokalsamfundets produktive projekter bliver således en didaktisk resurse, der binder det praktisk-produktive sammen med det teoretisk-pædagogiske og gennem disse produktive projekter forventes det, at levestandarden hos især den fattige landbefolkning stiger.

Den femte akse er det **kommunitære**: Formålet med denne akse er at styrke kommunitære samfundsmodeller og kosmologier, som de kendes fra de oprindelige folk i Bolivia ved at give dem en plads i skolens organisering og målsætning. Det kan og bør bl.a. ske ved at forældre og andre relevante aktører personer fra lokalsamfundet inddrages i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen. Det gælder især i forhold til udvikling af produktive projekter, men også i forhold til sproglige, kulturelle eller pædagogiske tiltag.

Den sjette og sidste akse er **deltagelse**: den er beslægtet med den kommunitære akse, men understreger i endnu højere grad, at uddannelse er alles ansvar. Alle samfundets aktører bør være aktivt involveret i og har et medansvar for undervisning og læring. Det er altså ikke kun skoleledere, lærere og eleverne, men også forældre, forældreråd, kommunalråd, regionsråd og andre institutioner og organisationer, der bærer dette ansvar.

Konkluderende kan det siges, at Lov 070 har til hensigt at medvirke til, at de oprindelige folk i Bolivia gennem uddannelse udvikler kompetencer, der får alvor medfører at de opnår medbestemmelse og kan indgå som aktive og ligeværdige borgere i Bolivia. Dette sker gennem udvikling af en langt mere partcipatorisk efteruddannelse af lærere og undervisning både i og udenfor klasselokalet, så både lærerne, børn og unge lærer at lære mere og ikke blot passivt sidder og får "fyldt" viden på.

1.5 Udfordringer i implementeringen

Implementeringen af uddannelsesreformen fra 2010 har været langsom, til trods for at det har været et område, som Evo Morales regering gennem de sidste 10 år har haft et særligt stort fokus på, er udviklingen er ikke forløbet i det tempo, som man forventede, og ved Undervisningsministeriets store årlige nationale uddannelseskonference i december 2018, som har til formål at samle repræsentanter for offentlige organisationer og organisationer fra civilsamfundet for at evaluere uddannelse i Bolivia, blev det konkluderet, at den nye uddannelsesmodel på nationalt niveau langt fra er gennemført. Konklusionen på denne uddannelseskonference var, at det primært er i nogle af de mest privilegerede områder i Bolivia, ofte tæt på storbyerne, hvor stærke civilsamfundsorganisationer inden for uddannelse er repræsenteret, at der ses de lovpligtige ændringer i uddannelsen.

Landdistrikterne i Potosí er et af de områder i Bolivia, hvor uddannelsesreformen endnu ikke har medført synlige ændringer på skolerne. Undervisningen udføres fortsat af lærere uden uddannelse; undervisningsmetoderne er autoritære og traditionelle; undervisningsmaterialerne er udviklet længe før uddannelsesreformen og undervisningssproget er derfor spansk, et sprog majoriteten af børnene ikke taler. En stor del af de oprindelige folks børn og unge modtager derfor fortsat en undervisning, der reelt ikke giver dem de kompetencer, de har brug for at klare sig godt videre i deres uddannelse og liv - og som loven tilsiger. Udvikling af produktive projekter, som har til formål at skabe udvikling i lokalsamfundene er endnu ikke igangsat og unge fra landsbyer har reelt ingen mulighed for videreuddannelse, da familierne dels ikke har råd til have de unge boende udenfor familien og der dels ikke findes bosteder til de unge landsbyer, hvor mellemskolerne ligger.

Generelt er adgangen til den seksårige grundskoleuddannelse i Bolivia blevet betydelig forbedret efter uddannelsesreformen trådte i gang og man vurderer, at ni ud af ti børn (CENAO, 2018) bliver indskrevet i en skole. Men i landdistrikterne ses det, at især pigerne ikke bliver indskrevet i skolen - eller dropper ud efter få år og dermed ikke gennemfører en formel og lovpligtig grundskoleuddannelse. **Desuden har majoriteten af de børn i landdistrikterne, der gennemfører den 6årige grunduddannelse ikke mulighed for videre uddannelse, da der ikke findes gymnasiale mellemskoler i deres landsbyer og mulighederne for at blive indskrevet i en skole i en af de større landsbyer er ringe, da afstanden fra landsbyerne til gymnasiale mellemskoler er stor og familiernes økonomi ikke giver mulighed for at betale for børnenes ophold uden for hjemmet. Desuden er en del forældre bange for at sende deres unge piger væk fra landsbyerne, da de frygter, at deres piger bliver udsat for overgreb. De unge fra landsbyerne mangler derfor helt konkret et trygt sted at bo, når de bliver indskrevet på uddannelse i de større landsbyer.**

Børn og unge, der bliver indskrevet i en videre uddannelse efter 6. klasse er i Bolivia steget til 80%, men en betydelig andel af unge forlader deres uddannelse og kun 60% gennemfører en gymnasial eller erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. I Potosí er det kun 45% af de unge, der fortsætter i uddannelse efter de har afsluttet den 6årige grunduddannelse og af denne gruppe, er det kun 30% der gennemfører uddannelsen. Heraf blot 10% piger. (MINEDUC, Bolivias Undervisningsministeriet, 2017). Generelt erhverver de unge studerende sig gennem uddannelse ikke de nødvendige kompetencer og har desuden ofte også svært ved at fuldføre deres uddannelse og dermed svært ved komme ind på arbejdsmarkedet. Desuden unge mangler generelt erhvervsvejledning. Dette forringer deres muligheder for at indgå som aktive medborgere og dermed udøve der individuelle og kollektive rettigheder, som er indskrevet i Bolivia nye konstitution.

Som tidligere nævnt, er hensigten med uddannelsesreformen at udvikle en tosproget intra- og interkulturel kvalitetsuddannelse, samt socio-produktive projekter gældende for alle skoler i Bolivia, og dermed også de skoler der er placeret i de landsbyer, der ligger fjernt fra byområder. mest samfund. Og denne udvikling skal ifølge loven foregå i samarbejde med lokale uddannelsesmyndigheder, lokale civilsamfundsorganisationer og forældre. Dette samarbejde er ikke veletableret i landdistrikterne, herunder især Potosí. Da der i regionen endnu ikke findes stærke lokale civilsamfundsorganisationer som talerør, der kan agitere for rettigheden til en sådan uddannelse, medfører det at Undervisningsministeriet desværre ikke prioriter udvikling af uddannelse i denne region. Ligeledes har forældre ikke den fornødne viden om – eller de konkrete redskaber til at de aktivt kan deltage i en sådan udvikling og de overlader derfor de lokale udviklingsopgaver til læreren. Dermed får de børn og unge der måske allermest har brug for en skolegang af høj kvalitet, ikke mulighed for at deltage i den innovative, kontekstrelevante og partcipatoriske uddannelse, som uddannelsesreformen tilsigter.

En anden problemstilling er, at der generelt har været en stor mangel på lærere i landdistrikterne, og ofte fik lærerne i disse områder ikke udbetalt løn af staten, da de dels skulle rejse langt for at få udbetalt deres løn og dels ikke formelt blev registeret som lærere. For at få lærere til at blive i skolerne, betalte forældre derfor ofte for deres børn skolegang – enten gennem naturalier eller i kontanter.

Denne situation er der dog gennem de sidste år blevet ændret på og i dag har staten i langt højere grad overtaget ansvaret for både ansættelse og betaling af lærerne, men da lærerlønnen er meget lav, bidrager forældrene fortsat til lærerens aflønning. Dette medfører, at forældrene ofte har meget store forventninger om at læreren ud over sin undervisning også påtager sig rollen som en lokal leder, der har til ansvar at medvirke til at igangsætte en udvikling i landsbyerne.

Generelt støtter både lærere og forældre, samt de lokale civilsamfundsorganisationer i projektområdet op om Bolivias undervisningsreform og er enige i, at reformen ville kunne føre til en bedre kvalitet i uddannelsen. Men implementeringen af denne reform er endnu ikke nået ud til de skoler, deres børn og unge er indskrevet i og det betyder, at børnene og de unge fortsat modtager en traditionel undervisning på spansk. Lærere i både før-, grund- og gymnasiale mellemskoler har ikke tidligere fået tilbud om at deltage i en efteruddannelse inden for tosproget, intra- og interkulturel uddannelse eller udvikling af socio-produktive projekter.

Erfaringer fra tidligere udviklingsarbejde omhandlende uddannelse af lærere viser, at lærere generelt gerne vil medvirke til den tiltrængte udvikling af uddannelsen i Bolivia. Men der findes fortsat etsprogede spansktalende lærere, der ikke finder det relevant at børn skal undervises på to sprog og der findes også forældre, der gennem egne erfaringer har erfaret, at quechua ikke har samme værdi som spansk og derfor ikke ønsker, at deres børn indgå i en tosproget undervisning. Samarbejdet med lokale aktører er derfor essentielt i forhold til at udbrede viden om formålet med den uddannelse projektet udvikler.

1.6 Projektets indsats i forhold til udfordringerne

I implementeringen af LOV 070 er Bolivia stødt på en række udfordringer og begrænsninger, såvel i land- som byområder. Udfordringen ligger bl.a. i, hvordan de socio-produktive projekter kan indarbejdes i den daglige undervisning og de undervisningsforløb, den enkelte lærer planlægger. Generelt har lærerne svært ved at relatere undervisningen til den viden børnenes forældre har om f.eks. dyrkning af afgrøder, klimaforandringer og jordforhold og de erfaringer som børnene indirekte forholder sig til i den socio-produktive proces. De vil sige, at de socio-produktive projekter ofte ikke bliver bæredygtige og heller ikke involverer lokalsamfundet og dermed ikke skaber den lokale udvikling som Lov 070 tilsigter.

Generelt har Undervisningsministeriet i Bolivia haft svært ved at løfte uddannelseskvaliteten i de over trehundrede bolivianske kommuner. Den bolivianske regering har derfor opfordret lokale myndigheder til at tage et større ansvar i forhold til at sikre udvikling af kvalitet i uddannelsessystemet. Generelt har kommunerne taget ansvar i forhold til udbygning af uddannelsessystemets infrastruktur og der er derfor primært blevet investeret energi og penge i skolebygninger, og ikke i f.eks. efteruddannelse af lærere, indkøb og udvikling af nye undervisnings-materialer, samt involvering af forældre i uddannelsen. Projektet vil derfor arbejde for, at de lokale myndigheder bliver bevidste om vigtigheden i at prioritere de områder i uddannelsesreformen, som i højere grad ligger i forlængelse af det bolivianske undervisningsministeriums politik for udvikling af en kvalitets uddannelsen, og ikke blot har fokus på udbygning af infrastruktur. Hvis det lykkedes at styrke implementeringen af MESCP-modellen vil det have en signifikant indflydelse på børn og unges deltagelse i undervisningen og deres mulighed for at udvikle faglige og sociale kompetencer.

En anden stor udfordring er, at der på mange skoler på landet er ældre lærere, der har haft svært ved at holde sig ajour i forhold til undervisningsvejledninger og regler, der vedrører Lov 070. Derfor fortsætter de med at undervise på spansk og med traditionelle undervisningsmetoder, hvor det ikke forventes at børn og unge aktivt deltager i undervisningen- samt med et indhold, der ikke inkluderer den quechua-talende befolknings kulturelle kontekst. Desuden har disse lærere ofte en modvilje mod at igangsætte udviklingen af socio-produktive projekter. Projektet vil derfor arbejde direkte med lærere og lokalsamfund, herunder forældre, i udviklingen og styrkelsen af den kommunitære socio-produktive uddannelsesmodel, der både omhandler tosproget intra og interkulturel undervisning, samt udvikling af produktive projekter. Gennem en sådan samarbejde forventes det, at uddannelseskvaliteten kan løftes markant.

Gennem udvikling af bæredygtige socio-produktive projekter vil projektet muliggøre en udvikling af lokalesamfundene og på længere sigt, når de fornødne erfaringer er opnået - et salg af landbrugsprodukter uden for projektområdet. Gennem uddannelsen vil de unge derfor få mulighed for at udvikle kompetencer i forhold til både at udvikle landbruget - og varetage en efterfølgende handlen med afgrøderne. Dette vil på længere sigt give de unge mulighed for et mere rentabelt og givende arbejde, end et arbejde i f.eks. minerne eller storbyerne.

Desuden vil projektet gennem etablering af skolehjem i de større landsbyer sikre, at fattige unge drenge -og især piger fra landsbyerne får mulighed for at have et trygt sted at bo under deres studier. De unge vil dermed ikke længere være udelukket fra uddannelse og vil i langt højere grad få mulighed for at skabe et bedre og mere bæredygtigt liv for dem og deres familier i landsbyerne i Potosí regionen. Skolehjemmene etableres i allerede eksisterende bygninger.

Gennem inddragelse af lokalsamfundet vil projektet være med til at skabe en opbygning af stærke lokale civilsamfundsorganisationer, som aktivt kan være medvirke til at få staten i tale og dermed sikre, at den udvikling Bolivia er inde i også kommer til at omhandle udvikling i deres lokalområde.

2. Partnerskabet/samarbejdspartnerne

2.1 Den danske organisation CISED blev etableret i november 2010 og medlemmerne i CISED-bestyrelsen har mange års erfaring med udvikling af uddannelse i både Afrika, Asien og Latinamerika.

CISED har tidligere været et center under Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, CVU København og Nordsjælland og University College UCC og har mere end 26 års erfaring med udvikling af uddannelsesprojekter. CISED har desuden været en hovedpartner hos Danida, hvor CISED ydede teknisk bistand og programstyring inden for uddannelsesprojekter i Afghanistan, Kina, Eritrea, Indien, Kenya, Mongoliet, Nepal, Uganda, Tanzania og Zambia. CISED har i løbet af årene forvaltet projekter og programmer for mere end 130 millioner kroner, primært gennem samarbejde med DANIDA og altid til fuld tilfredsstillelse hos DANIDA.

CICEDs bestyrelse repræsenterer en række erfaringer og kapaciteter relateret til projektledelse cyklusser og effektiv budgetadministration. CISED-bestyrelsen består af medlemmer med lang erfaring og grundig teoretisk og praktisk viden inden for pædagogik, herunder udvikling af efteruddannelse af lærere, udvikling af undervisningsmetoder og materialer, udvikling af curriculum samt udvikling af både nationale og internationale uddannelseskampagner.

CICED beskæftiger sig med kapacitetsopbygning af civilsamfundsorganisationer og støtter disse organisationers evne til at mobilisere deres lokalsamfund til at påvirke lokal og regional politisk beslutningstagning, og dermed fremme fortalervirksomhed i forbindelse med lokalsamfundets særlige interesser, ideer og behov.

Siden 2016 er FN's bæredygtige udviklingsmål systematisk indarbejdet i alle CISED-projektinterventioner. CISED er medlem af CISU, Dansk Forum for Mikrofinans, Globalt Fokus, Global Nyt og Verdens Bedste Nyheder.

I øjeblikket har CISED 112 medlemmer. Hoveddelen af det igangværende arbejde udføres af bestyrelsen, primært på frivillig basis.

CICED har ikke tidligere arbejdet med udvikling af uddannelse i Bolivia, men projektets danske baggrundsgruppe har gennem et mangeårigt professionelt arbejde erhvervet sig stor erfaring med udvikling af uddannelse i Latinamerika, herunder primært udvikling af uddannelse for oprindelige folk.

Baggrundsgruppens medlemmer har indgående arbejdet med udvikling af tosproget interkulturel uddannelse, herunder udvikling af; læreruddannelse, efteruddannelsesprogrammer for lærere, udvikling af undervisningsmetoder og undervisningsmaterialer, samt udvikling af nationale og regionale kampagner for at fremme udvikling af tosproget interkulturel uddannelse i Latinamerika. Desuden har baggrundsgruppen stor erfaring med udvikling af produktive projekter. Disse professionelle erfaringer stammer fra projektarbejde i landene; Guatemala, Nicaragua, Ecuador, Peru og Bolivia.

Erfaringerne og den konkrete viden, der er indhentet gennem dette arbejde, vil blive brugt i samarbejdet med partnerne i Bolivia og vil kunne bidrage til en positiv udvikling af projektet, både gennem den løbende monitorering af projektet, men også gennem en konkret sparring og rådgivning under projektbesøgene.

Baggrundsgruppen til projektet i CISED vil i samarbejde med AAE udvikle og implementere projektet i Bolivia og gruppen består konkret af følgende 3 personer:

- 1)** bestyrelsesmedlem, der samlet har over 20 års erfaring med udvikling af uddannelse i Latinamerika som uddannelsesrådgiver udstationeret i både Mellem og Sydamerika og som har stor erfaring med både monitorering og budgetstyring.
- 2)** Medlem af CISED, som gennem en årrække har boet og arbejdet med udvikling af tosproget interkulturel uddannelse og socio-produktive projekter i Peru og som i øjeblikket skriver en Phd omhandlende uddannelse af sent ankomne unge tosprogede i Danmark.
- 3)** Medlem af CISED, som har mange års erfaringer med udvikling af uddannelse i Danmark, inden for både børne-, unge- og voksenuddannelse, og som i en årrække var udsendt til Guatemala, som rådgiver i et regionalt projekt, der omhandlede udvikling af lokalsamfund gennem udvikling af socio-produktive projekter og fredsprocesser.

Desuden er der tilknyttet en sekundær baggrundsgruppe til projektet, som består af to medlemmer af CISED, der i en årrække har boet og arbejdet med ungdomsuddannelse i Bolivia og som har et indgående kendskab til den kontekst projektet udvikles i.

2.2 AAE; Acción Andina de Educación

Den lokale partner AAE, Acción Andina de Educación er en boliviansk national NGO, som i over 30 år har arbejdet med udvikling af tosproget, intra- og interkulturel undervisning og uddannelse - og udvikling af innovative socio-produktive projekter, samt udvikling af en innovativ efteruddannelse af lærere, udarbejdelse af undervisningsmaterialer- og metoder, revitalisering af de oprindelige folks sprog, samt udvikling af lokale og nationale kampagner for at fremme og videreudvikle implementeringen af Bolivias uddannelsesreform.

AAEs arbejde er yderst anerkendt i Bolivia og arbejdet er i fuld overensstemmelse med Undervisningsministeriets i Bolivia visioner og politikker inden for uddannelse. Men også regionalt i Latinamerika er AAE en anerkendt organisation og har gennem deltagelse med oplæg på konferencer, kongresser og kampagner aktivt bidraget til at få sat tosproget interkulturel uddannelse på dagsordenen i lande med en stor andel af oprindelige folk, så som Peru, Ecuador og Guatemala.

CISED har igennem udviklingen af dette projektforslag haft et tæt kontakt og samarbejde med AAE's leder Celestino Choque. Dels gennem mails, hyppige samtaler over Messenger og på et møde i Lima i efteråret 2018. Baggrundsgruppen har desuden gennem tidligere udviklingsarbejde også haft kontakt med AAE og Celestino Choque og ved fra disse erfaringer, at AAE er en kompetent og velrenommeret partner.

AAE har følgende ideologiske struktur:

- **MISSION:**
AAE bidrager med udvikling af en uddannelse baseret på den sociale, kulturelle og sproglige mangfoldighed, der er i Bolivia og inddrager de oprindelige folks viden i forhold til udvikling inden for videnskab og kosmologi. I udvikling af uddannelse er der en rettighedsbaseret tilgang.
- **VISION.**
AAE bruger forskning og uddannelsesmæssige eksperimenter og erfaringer i udviklingen af en tosproget, intra- og interkulturel socio-produktiv kvalitetsuddannelse og ønsker gennem implementering af en sådan uddannelse at fremme, uddannelses- og miljøpolitikker i den flerkulturelle stat Bolivia og dermed forbedre livskvaliteten for de oprindelige folk i Bolivia.
- **Principper.**
AAE's principper, som kommer til udtryk gennem deres arbejde er ansvarlighed, gennemsigtighed, engagement, faglighed og samarbejdsvilje.

Udviklingen af det pædagogiske arbejde i projektet vil blive varetaget af de ansatte i AAE, som har en stor faglighed og viden inden for relevante områder som: andetsprogs-pædagogik og didaktik, lingvistik og tilegnelse af et første- og andetsprog og interkulturalitet. Desuden har AAE en stor erfaring inden for projektudvikling – og derfor også erfaring med at opbygge faglig kapacitet hos lokale aktører, i de projekter AAE har været med til at udvikle.

AAE; Acción Andina de Educación har stor erfaring i samarbejde med internationale NGO'er og har som lokal partner blandt andet stået for udviklingen af følgende uddannelsesprojekter:

1. **"Interkulturel tosproget uddannelse i urbane områder i Sucre"** (2008 - 2011) med støtte fra Oxfam IBIS. Projektet omhandlede udvikling af uddannelse for 1500 quechua børn i folkeskoler i Sucre. AAE udviklede i dette projekt bl.a. særlige differentierede efteruddannelsesprogrammer målrettet både etsprogede og tosprogede lærere og gjorde lærerne i stand til at undervise elever med spansk eller quechua som modersmål - på både spansk og quechua. Efteruddannelseserfaringerne fra dette projekt vil AAE bruge til udvikling af efteruddannelse af lærere i dette projekt. Projektet indgik i Oxfams Ibis kampagne "Hele verden i skolen" 2011.
2. **Tosproget undervisning, intra- og interkulturel praksis og socio-produktion i urbane områder i Sucre og Potosí" (2012 - 2016)**, med støtte fra Oxfam IBIS og Hempel Fonden. Projektet byggede videre på erfaringerne fra ovenstående projekt og havde desuden en stor fokus på udvikling af socio-produktive projekter. AAE fik gennem projektet gode erfaringer vedr. dyrkningsmetoder samt indhentet best practice i forhold til valg/fra-valg af indhold i projekterne.
3. **" Morgenmad til migrantbørn i Sucre"** (2017 - 2019) med støtte fra Oxfam og Hempel Fonden. Projektet omhandler oprettelse af gratis morgenmads ordning, hvor børnenes forældre, primært mødre, aktivt blev involveret i skolernes tilberedelse af morgenmad. Børn i de offentlige skoler i Bolivia får dagligt tildelt en vitaminkiks som sundhedstilskud, men der var et stort ønske om at erstatte denne kiks med et varmt og nærende morgenmåltid. I uddannelses loven; Lov 070 foreskriver vigtigheden af at etablere og udvikle et forpligtende forældresamarbejde. Projektet gav AAE gode erfaringer i forhold til udvikling af samarbejde med en målgruppe, som der i Bolivia generelt bliver set som ressourcetsvage og projektet udbyggede forældrenes kompetencer i forhold til aktivt at udøve medbestemmelse i forhold til deres børns uddannelse.
4. **"Early Childhood Development in Potosí" (2018 - 2019)**, med støtte fra Save the Children Italia - Ferrari. Projektet omhandler udvikling af undervisning af førskolebørn i alderen 3-5 år.

Ifølge lov 070 skal denne børnegruppe nu også indskrives i et formelt uddannelsesforløb. Projektet arbejdede med udvikling af uddannelsesprogrammer, herunder læseplaner, indenfor intra og interkulturel pædagogik af førskolepædagoger. AAE udviklede gennem det projekt en særlige efteruddannelsesprogrammer indenfor intra og interkulturel pædagogik.

De ovennævnte projekter er alle målrettet mod fattige børn og unge fra de oprindelige folk, hvis forældre er migreret fra højlandet i Bolivia til storbyerne Sucre og Potosí. Gennem projekterne er AAE blevet opmærksom på vigtigheden af at udvikle uddannelse i de landsbyer, som migrantbørn og unge i byområderne kommer fra. Erfaringerne og den konkrete viden AAE har indhentet gennem ovenstående projekter vil blive i høj grad blive brugt i dette projekt. Projekterne er blevet gennemført i samarbejde med lokale civilsamfundsorganisationer og lokale uddannelsesinstitutioner. I alle projekter er der udarbejdet systematiseringerne og eksterne evalueringer og erfaringer indhentet gennem denne dokumentation vil blive brugt i dette projekt.

I forhold til gennemførelsen af dette projekt har AAE indgået aftaler med følgende institutioner, som alle oprettet under Undervisningsministeriet, og som dermed er vigtige aktører i forhold til bæredygtigheden af projektet:

- **Den regionale afdeling af Undervisningsministeriet i Potosí**, som har givet den overordnede tilladelse til, at områdets lærere deltager i projektets efteruddannelsesprogram
- **De lokale afdelinger af Undervisningsministeriet i kommunerne; Caiza "D", Yocalla, Chaquí og Puna**, som sikrer lærernes deltagelse i projektet og desuden deltager i møder omhandlende projektets udvikling
- **Plurinationalt Institut for Studier inden for Sprog og Kultur (IPELC)**,
- **Institut for Quechua Sprog og Kultur (ILCQ) "Tomás Katari - Kurusa Llawi"**.
Ovenstående institutter har indgået aftale med projektet omkring kvalitetssikring af tekster på quechua og sikrer dermed en høj lingvistisk standard. Desuden er det aftalt, at de deltager i arbejds møder og medvirker dermed til udviklingen af den intra- og interkulturelle pædagogik.

Desuden er der indgået aftaler om deltagelse i projektmøder med følgende civilsamfundsorganisationer i udviklingen af projektet:

- **CENAQ**; Uddannelsesstyrelsen i Quechua Nationen. CENAQs medvirken vil styrke integrationen af de Quechua folkets traditioner og visioner i projektet
- **CAOP**; Rådet for de oprindelige folks Ayllus i Potosí. Ayllus er udtrykket for den oprindelige måde at organisere landsbysamfundene på. I Rådet sidder Mallku'er, som er de åndelige og kulturelle ledere fra hver ayllu. CAOP vil i høj grad kunne medvirke til at lokalsamfundene støtter op om projektet
- **Skolebestyrelserne** i de enkelte lokalsamfund i Potosí. Oprettelse af skolebestyrelserne består af forældre og skoleledere – og deres deltagelse i projektet er essentiel i forhold til udvikling af bæredygtighed. Desuden er de indskrevet i Lov 070 og dermed obligatoriske
- **Det Fællesskabsbaserede Uddannelsesråd**. Et vigtigt lokalt netværk som arbejder for at fremme unges deltagelse i uddannelse og lokaludvikling. Rådet består af primært af unge og de vil kunne være rollemodeller for projektets unge, samt bidrage med konkrete erfaringer i forhold til uddannelse og arbejde.

Ovenstående organisationer er alle civilsamfundsorganisationer og aktører fra disse organisationer vil deltage i udviklingen, monitoreringen og evalueringen af de pædagogiske processer. Disse aktører vil gennem deltagelse i aktiviteter omhandlende fortalervirksomhed blive kapacitetsopbygget i forhold til at udøve fortalervirksomhed, så de i højere grad bliver i stand til at

påvirke udformningen og implementeringen af en videre uddannelsespolitik på både lokalt og nationalt plan.

2.3 CICES og AAE's ansvarsfordeling i forhold til implementering

AAE vil i samarbejde med ovenstående organisationer og institutter forestå den daglige og direkte implementering af projektet, herunder etablering af samarbejde med lokale aktører og udarbejdelse af projektets rapporter, herunder også budgetafregninger. I samarbejde med CICES projektbaggrundsgruppe vil disse rapporter og løbende justeringer/afvigelser blive diskuteret, både over Skype/facetime, men også under CICES årlige monitoreringsbesøg.

CICED vil planlægge monitoreringsbesøg i relation til projektets aktiviteter, så det bliver muligt at deltage i aktiviteter omhandlende efteruddannelsesprogrammer for lærere og møder med lokale partnere, samt indgå i besøg i de lokale skoler i landsbyerne, for at overvære lærernes undervisning. Desuden vil CICED i projektområdet kunne diskutere relevansen af de produktive projekter der implementeres.

Yderligere vil CICED bidrage med konkrete oplæg/workshops på efteruddannelseskurserne omhandlende tosproget inter og intrakulturel uddannelse, herunder også oplæg omhandlende uddannelse af unge. Den endelig planlægning af disse oplæg vil foregå efter projektkendelse.

Målet er, at AAE og CICED indgår i et holistisk samarbejde, hvor også CICED bidrager til udvikling af projektets komponenter gennem de særlige kompetencer inden for udvikling af uddannelse, herunder landbrug, i Latinamerika, som CICES baggrundsgruppe besidder.

3. Målgrupperne

Projekts målgrupper er :

- **2050 fattige og marginaliserede børn og unge**, tilhørende det oprindelige quechua folk fra de fire kommuner Yocalla, Chaqui, Caiza D og Puna i Potosí regionen. Børnene og de unge er indskrevet i de kommunale skoler i projektområdet **og 80 af de unge vil blive indskrevet i projektets fire skolehjem**
- **186 lærere**, der underviser projektets børn og unge i før-, grund- og gymnasiale mellemskoler. Lærerne er alle ansat af staten og er dermed ikke aflønnet af projektet. Efter indgåede aftaler med de lokale afdelinger af Undervisningsministeriet vil lærerne medvirke i projektets efteruddannelseskurser og vil få til ansvar at implementere den uddannelsesmodel projektet udvikler. Desuden vil de indgå i udviklingen og implementeringen af de socio-produktive projekter
- **170 aktører fra lokale uddannelsesmyndigheder og civilsamfundsorganisationer.** Projektet har som formål at sikre kapacitetsopbygning af disse 170 lokale uddannelses- og civilsamfunds aktører, så de efterfølgende kan udføre fortalervirksomhed i forhold til statens ansvar for en videreudvikling af uddannelse for quechua-folket i Potosí. Desuden vil de lokale aktører medvirke til udviklingen af de produktive projekter og opbygningen og driften af skolehjemne.
- **Forældre og/eller bedsteforældre vil sammen med projektets 2050 børn og unge i lokalsamfundene** aktivt medvirke i udvikling af de socio-produktive projekter, og forældre vil også medvirke til etablering af skolehjem og deltage i møder, hvor de nye læseplaner præsenteres og diskuteres.

Den følgende opstilling viser projektets primære målgrupper fordelt på køn og kommune.

Kommune	Byer med udd. netværk	Antal udd. centre med grund og mellem-skole	Antal lands-by-skoler	Lærere			Elever – børn og unge									Aktører fra lokale uddannelses-myndigheder og civilsamfunds-organisationer	
				M	F	I alt	Førskole			Grundskole 1-6. klasse			Gymnasial mellem-skole 7-10. klasse			Skole-niveau	Kommunalt niveau
							M	K	I alt	M	F	I alt	M	F	I alt		
Yocalla	San Antonio	1	3	7	13	20	37	36	73	114	118	232	98	63	161	4	44
	Totora "D"	1	4	12	12	24	19	10	29	74	46	120	65	52	117		34
Chaquí	Chutawa	1	6	14	23	37	23	26	49	84	76	160	85	76	161	4	13
	Coipasi	1	5	17	14	31	16	11	27	51	41	92	83	77	160		15
Caiza "D"	Tuctapari	1	4	10	8	18	11	14	25	37	31	68	32	30	62	4	11
	Cucho Ingenio	1	1	5	8	13	7	6	13	33	42	75	14	4	18		10
Puna	Cala Cala	1	4	10	11	21	7	13	20	44	44	88	54	51	105	4	15
	Ñuqui	1	5	12	10	22	9	3	12	36	20	56	72	58	130		12
I alt	8	8	32	87	99	186	128	118	246	473	418	891	503	411	914	16	154

4. Indsatsens strategi og forventede resultater

4.1 Mål, aktiviteter og resultater

Det overordnede projektmål for projektet **"Kvalitetsuddannelse for fattige børn og unge i landsbyer i højlandet i Bolivia"** er:

Børn og unge får gennem en tosproget, intra- og interkulturel socio-produktiv kvalitetsuddannelse, udviklet sproglige, kulturelle og faglige kompetencer, der giver dem mulighed for at bryde ud af fattigdom og indgå som aktive og ligeværdige medborgere i Bolivia.

Projektet vil blive udviklet i fire kommuner i Potosí, hvor fattigdommen som tidligere beskrevet er høj og i flere områder ekstrem høj. Det er en region, hvor lokalbefolkningen endnu ikke er bevidst om den uddannelse deres børn og unge har krav på – og hvor der med al tydelighed er et massivt behov for udvikling af både uddannelse og lokalområde.

Projektmål 1 Der er ved projektets afslutning udviklet og implementeret en tosproget inter- og intra-kulturel socio-produktiv uddannelsesmodel i 40 skoler i de 4 kommuner projektet arbejder i	
Aktiviteter/outcomes	Indikatorer
1.1 Etablering af 4 lokale projektstyregrupper med medlemmer fra de lokale afdelinger af undervisningsministeriet, og kommunale skolemyndigheder	Hver af de 4 kommuner har i første måned af projektet oprettet en lokal styregruppe
1.2 Juli 2020 – juli 2022 afholdelse halvårslige arbejds møder med deltagelse af lokale uddannelsesmyndigheder, partnerorganisationer og projektstyregruppen, hvor projektets udvikling, konkrete erfaringer og eventuelle justeringer i forhold til implementering diskuteres	Relevante deltagere er blevet udpeget og inviteret til arbejds møderne. Eventuelle justeringer er blevet indskrevet i projektet
1.3 Udarbejdelse af en systematisering ved projektets afslutning, foretaget af en ekstern konsulent	Systematiseringen er udarbejdet og brugt til videregivelse af projektets erfaringer
1.4 6 workshops (2 om året) omhandlende udveksling af erfaringer indenfor udviklingen af den tosprogede inter- og intra-kulturel og den socio-produktive uddannelsesmodel	Lærere har gennem workshop udvekslet erfaringer og har været på besøg i hinandens praksis
1.5 8 efteruddannelses-workshop (2 første projektår og 3 andet og fjerde projektår) for lærere i projektets uddannelsesnetværk og skoler omhandlende tosproget inter- og intrakulturel undervisning samt udvikling af socio-produktive projekter.	186 lærere og ca. 60 lokale ledere og repræsentanter fra uddannelsesmyndigheder deltaget i projektets efteruddannelsen

1.6 2 efteruddannelses workshops omhandlende gender med fokus de unge pigers mulighed for deltagelse i uddannelse og på ligestilling mellem piger og drenge (første og andet projektår)	Ved projektets afslutning ses det at antallet af piger indskrevet i skolerne er steget og antallet af piger der dropper ud af skolen er reduceret
1.7 Udarbejdelse af læsevejledninger (200 stk) og kompendier indeholdende undervisningstekster på quechua (1000 stk)	Skoler og lærere har modtaget de pædagogisk didaktiske læsevejledninger og materialerne anvendes i skolerne
1.8 Udarbejdelsen af 8 nyhedsbreve på spansk og quechua omhandlende udvikling af projektets undervisning, herunder information af udviklingen af bæredygtige socio-produktive projekter. (2 nyhedsbreve første år og 3 det 2. og 3. År)	Nyhedsbrevene er blevet udsendt til lokalbefolkningens og de lokale myndigheders -og bruges i den videre fortalervirksomhed
1.9 Udvikling af 8 sprogpolitikker omhandlende brugen af både mundtlig og skriftlig quechua i undervisningen	Sprogpolitikken er blevet konsolideret og godkendt af de lokale uddannelses-myndigheder og implementeret i projektets skoler
1.10 Systematisk opsamling fra de pædagogiske workshops og udgivelse af opsamlingen (200 publikationer)	Materialet er blevet delt og diskuteret i uddannelses-netværkerne på tværs af kommunerne, Uddannelsesmyndighederne har indgået i dette arbejde.
1.11 Monitorering af lærernes undervisning i skolerne	Undervisningen i skolerne har medført at børn og unge aktivt deltager i undervisningen og har reduceret børn og unges drop out fra skolen
1.12 2 workshops omhandlende udarbejdelse - og indførelse af de regionale Quechua læseplaner på de enkelte skoler i projektets uddannelsesnetværk.	250 lærere, lokale uddannelsesmyndigheder og skolebestyrelser har aktivt deltaget i udarbejdelsen af læseplaner og læseplanerne bruges i den daglige undervisning i skolerne
1.13 8 møder (2 første projektår og 3 andet og fjerde projektår) med repræsentanter fra de lokale Ayllus med henblik på at få deres særlige viden om de oprindelige folks kosmovisioner integreret i de lokale læseplaner	De lokale Ayllus har aktivt været involveret i udarbejdelse af læseplaner og læseplanerne har bidraget til at give børn og unges viden om de oprindelige

	folks kosmovisioner
1.14 Godkendelse af regionale Quechua læseplaner gennem inddragelse af Uddannelsesrådet for Quechua (CENAQ), Institut for Quechua Sprog og Kultur (ILCQ), Sammenslutningen af Ayllus i Potosí (CAOP) og ledere fra øvrige uddannelsesinstitutioner og organisationer i Potosí	Læseplanerne er blevet godkendt af de lokale uddannelsesmyndigheder og institutter (CENAQ og CAOP)
1.15 Distribution af de regionale læseplaner for Quechua.	Læseplanerne er blevet distribueret
Projektmål 2. Der er ved projektets afslutning skabt en lokal bæredygtig udvikling og livskvaliteten for børn og unge er forbedret gennem udvikling og implementering af bæredygtige socio-produktive projekter	
2.1 Planlægning af de socio-produktive projekter og afklaring af hvilke metoder og afgrøder, der vil være relevante i de enkelte lokalsamfund.	Oversigt over de socio-produktive projekter der forefindes i lokalområderne, herunder metoder og afgrøder, er udarbejdet
2.2 Videreudvikling af allerede oprettede socio-produktive projekter	Ved projektets afslutning er de lokale socio-produktive projekter bæredygtige og de giver det forventede udbytte
2.3 Implementering af nye socio-produktive projekter gennem en participatorisk planlægning med deltagelse af unge, lærere og repræsentanter fra lokalbefolkningen i de enkelte uddannelsesnetværk	De unge har udviklet de fornødne faglige kompetencer i forhold til udvikling af socio-produktive projekter
2.4 Kapacitetsopbygning i forhold udvikling af socio-produktive projekter, herunder undervisning i bæredygtighed og et evt. salg af produkter	De unge har tilegnet sig konkrete faglige kompetencer indenfor bæredygtighed og er i stand til at afsætte produktive på markeder udenfor projektområdet
2.5 Definition og distribution af specifikke redskaber, som anses for grundlæggende for at de socio-produktive projekter kan gennemføres i de projektets 32 landsbyer	Redskaberne er blevet indkøbt og er taget i brug i landsbyerne
2.6 Gennem workshops etablering af 4 lokale styrgrupper, en i hver kommune, der er ansvarlige for de socio-produktive projekters udførelse og efterfølgende halvårslige møder	De lokale styrgrupper med deltagelse af repræsentanter fra lokalområderne, de unge

	og forældre (300 i alt) er oprettet og gruppens halvårslige møder er blevet afholdt
2.7 Monitorering af de socio-produktive projekter	De igangsatte projekter er udviklet i overensstemmelse med rammerne for MESCP
projekt mål 3. Der er ved projektets afslutning et stigende antal af unge piger og drenge indskrevet i den gymnasiale mellemskoleuddannelse og de unges skole "drop out" er reduceret	
3.1 Udvikling af en gender sensitiv uddannelsesstrategi, der medvirker til udvikling af de unges både faglige og sociale kompetencer og fastholdelse i uddannelse	Ved projektets afslutning er antallet af unge der gennemfører deres skolegang stigende og migrationen mod storbyer eller nabolande er reduceret
3.2 Erhvervsvejledning, herunder x workshops hvor de unge udarbejder uddannelsesplaner og opsætter mål og visioner for deres fremtidige uddannelse og arbejde	De unge har udarbejdet uddannelsesplaner og de unge indgår aktivt i udviklingen af lokalområdet
3.3 Indsamling af best practice hos skolehjem i andre regioner i landet til brug for oprettelse af projektets 4 skolehjem	De unge har deltaget i arbejdet vedr. indsamling af viden om skolehjem og den indsamlede viden er blevet brugt i opbygning af projektets skolehjem
3.4 Etablering af 4 skolehjem, et i hver af de kommuner projektet arbejder i	De 4 skolehjem er oprettet og de unge, forældre og lærere er engageret i driften af dem
3.5 Afholdelse af 3 workshops (et hvert år) omhandlende den løbende udvikling af de 4 skolehjem	De unge, forældre og lærere har deltaget i workshops og står for den løbende udvikling af skolehjemmene

4. 2 Strategi

Projektets strategi taler ind i den eksisterende uddannelseslovgivning, Lov 070 "Avelino Siñani og Elizardo Pérez ", som der er stor politisk konsensus omkring. Projektet skaber en eksemplarisk intervention, der viser, hvordan lovens ambition om at lade skoler og lokalbefolkning være fælles om en socio-produktiv kontekstbaseret uddannelsesmodel, kan implementeres i fattige landområder. Projektet intervenserer i to vigtige relationer i de udsatte landområder: relationen mellem skole og lokalsamfund og relationen mellem de ældre generationer og de unge. Ved at

reparere og omdefinere netop disse to relationer, vil skolens funktion gå fra at være en migrationsgenerator, der sender de unge til Bolivias storbyer, til at skolen bliver omdrejningspunkt for innovative socio-produktive projekter, som de lokale børn, unge og voksne er fælles om.

Derfor forankres projektet i fire kommuner i Potosí, hvor fattigdommen som tidligere beskrevet er høj og i flere områder ekstrem høj. Det er en region, hvor lokalbefolkningen endnu ikke er bevidst om den uddannelse deres børn og unge har krav på – og hvor der med al tydelighed er et massivt behov for udvikling af både uddannelse og lokalområde. Affolkningen er massiv i området og de folk der migrerer er på grund af manglende faglige kompetencer ofte med til at skabe en forøget fattigdom i Bolivias storbyer.

For at styrke lokalbefolkningens stemme i udviklingen af den nye uddannelsesform, er projektets strategi, at alle relevante aktører inddrages i planlægning og implementering. Projektet arbejder ud fra den strategi at involvere alle skoler i det givne geografiske område. Dette gøres i koordination med den lokale afdeling af Undervisningsministeriet. Projektet vil arbejde med lokaludvikling af 4 pædagogiske netværk, herunder 40 skoler og disse skoler skolebestyrelser og ansatte lærere. Der vil i hvert lokalsamfund blive afholdt informationsmøder om den uddannelse projektet har til formål at udvikle i samarbejde med lokalområderne og udarbejdelse af undervisningsmaterialer og metoder, en løbende monitorering og evaluering vil ske gennem et tæt samarbejde med disse aktører.

Fælles intentioner om skolens undervisning falder dog til jorden, hvis ikke lærerne efteruddannes inden for den nye måde at lave og ikke mindst tænke undervisning på. Erfaringer fra en lignende efteruddannelsesproces med Quechua-talende lærere i Peru (Pérez 2009) viser, at den systematiske inddragelse af lokalbefolkningen i efteruddannelsen af lærerne og inddragelse af lærerne i lokalsamfundets projekter, bidrager positivt til lærernes forståelse af, hvorfor de bør undervise på nye måder og bør genopdage deres evne til at undervise på og i elevernes modersmål.

Ligeledes falder de gode intentioner om kvalitetsundervisning til jorden, hvis det ikke er muligt for de unge piger og drenge at følge undervisningen. Partneren AAE ønsker derfor at afprøve en model, i hvilken de unge, særligt pigerne, der ønsker at følge den gymnasiale mellemskole, kan bo i skolehjem tæt på skolen, da store afstande og risiko for blandt andet voldtægter gør, at mange ikke får mere end seks års skolegang.

Partneren AAE vil sikre at udvikling og implementering af projektet foregår i overensstemmelse med Lov 70 "Avelino Sinani - Elizardo Pérez", hvilket betyder, at projektets resultater kan implementeres i skoler i andre lokalsamfund med samme karakteristika som projektet .

Overordnet vil de strategier projektet udvikler være: (i) partcipatoriske, (ii) relevante og kontekstbaserede og dermed tage udgangspunkt i og inddrage de oprindelige folks kulturer, (iii) bæredygtige, da de kan anvendes, selv efter afslutningen af projektet og (iv) nyskabende.

4.3 Projektets tre projektmål

Projektets tre projektmål; 1) *Udvikling af tosproget inter- og intra-kulturel socio-produktiv uddannelse*, 2) *Udvikling af socio-produktive projekter* og 3) *Udvikling af fastholdelse af de unge i uddannelse*, anses som grundlæggende, i forhold til at det overordnede projektmål kan indfries. I det følgende redegøres der for de tre projektmål:

Udvikling af tosproget inter- og intra-kulturel socio-produktiv uddannelse

I hver kommune vil projektet koordinere sine aktiviteter med de lokale afdelinger af Undervisningsministeriet. Projektet vil desuden arbejde med lokaludvikling af 4 pædagogiske netværk, herunder 40 skoler og disse skolers skolebestyrelser og kommunalansatte lærere. Der vil i hvert lokalsamfund blive afholdt informationsmøder om den uddannelse projektet har til formål at udvikle i samarbejde med lokalområderne og udarbejdelse af undervisningsmaterialer og metoder, en løbende monitorering og evaluering vil ske gennem et tæt samarbejde med disse aktører.

Gennem pædagogiske og partecipatoriske workshops og med afprøvning af undervisningsforløb i egen praksis vil lærere udvikle kompetencer inden for tosproget inter- og intrakulturel undervisning samt udvikling af kompetencer i forhold til implementering af socio-produktive projekter.

Projektets workshops vil omhandle sprogforståelse, udvikling af sprogtilegnelse på både første- og andetsprog, samt andetsprogpædagogik og didaktik. Der vil blive oprettet en særlig undervisning i quechua for de lærere, der udelukkende taler spansk, og det vil gøre dem i stand til at tale, læse og skrive quechua. Desuden vil der være en særlig undervisning målrettet tosprogede lærere, hvor deres sproglige kompetencer på spansk og quechua afdækkes og hvor deres skriftlige kompetencer i quechua styrkes. Målet er at lærerne bliver i stand til praktisere en undervisning, som giver børn og unge de sproglige, faglige og sociale kompetencer, der skal til for at de på længere sigt kan klare sig godt i både uddannelse og liv.

På disse workshops vil der desuden blive diskuteret kønsroller, herunder diskriminerende holdninger til piger og kvinder, årsager til krænkelse af rettigheder, stigmatisering og stereotyper samt hvordan en reel ligestilling mellem køn kan udvikles. Fokuseringen på gender skal på længere sigt medvirke til at de unge piger opnår samme muligheder for uddannelse, som de unge drenge, samt at der udvikles et horisontalt samarbejde mellem piger og drenge og at pigernes ligestilling fremmes.

Lærernes egne erfaringer vil blive inddraget i diskussionerne omhandlende gender og der vil desuden blive taget udgangspunkt i kulturelle karakteristika i quechua-kulturen, for at afdække eventuelle undertrykkende forhold, der bliver reproduceret.

En vigtig del af efteruddannelsen af lærere er kapacitetsopbygning i forhold til oprettelse af socio-produktive projekter. Disse projekter er indskrevet i Lov 070 og det er obligatorisk for lærere at medvirke til udvikling af dem. Lærerne vil blive undervist i hvordan de kan få udviklingen af sådanne projekter integreret i deres undervisning, og dermed lære hvordan de pædagogisk og didaktisk tilrettelægger projekterne, så fokus ikke blot er på produkt, men også på processer i forhold til udvikling af samarbejde med lokalsamfundet og udvikling af bæredygtighed. Lærerne skal desuden udvikle kompetencer i forhold til en "af-akademisering" af undervisningen, hvor fokus også er på udvikling af børn og unges fagspecifikke færdigheder indenfor landbrugsprojekter.

Fagspecialister fra AAE vil forestå undervisningen på disse workshops og vil gennem monitoreringsbesøg i skolerne sikre den nødvendige udvikling i forhold til undervisning og det pædagogisk miljø.

Projektets nyhedsbrevene vil blive udarbejdet centralt i de enkelte uddannelsesnetværk med deltagelse af både studerende og lærere, og med faglig støtte fra projektets medarbejdere og styregruppen for uddannelsesnetværkene. Fokus vil være på tiltag i forhold til udvikling af projektets uddannelsesmodel, samt udvikling af bæredygtige lokalsamfund, hvor udgangspunktet vil være de oprindelige folks visioner for udvikling af et godt liv.

Udvikling af socio-produktive projekter

Udvikling af de socio-produktive projekter er som tidligere beskrevet en vigtig del af

uddannelsesloven Lov 070. Generelt ønsker man i Bolivia gennem uddannelse at give børn og unge andre kompetencer end blot akademiske kompetencer, og dermed højne respekten for de traditionelle håndværk. I projektområdet, har ca. 20% af skolerne erfaringer med udvikling af socio-produktive projekter og det vil blive undersøgt om disse projekter er i overensstemmelse med de retningslinjerne Undervisningsministeriet har udstedt, og om de har et lokalt produktiv potentiale og er bæredygtige.

Udvikling af de socio-produktive projekter vil foregå i tæt samarbejde med de lokale og lovpligtige skolebestyrelser og samarbejdet vil foregå gennem afholdelse af "Yuntas", de oprindelige folks traditionelle måde af afholde møder på. I Yuntas diskuteres de socio-produktive projekters relevans og aftaler for den videre udvikling indgås. Børn og unge fra projektets skoler indgår i møderne og deltager aktivt i det videre arbejde med implementeringen af de socio-produktive projekter

Fastholdelse af unge i uddannelsen

Skolehjemmene er målrettet 80 unge piger og drenge, som bor i landsbyer, hvor der ikke findes en gymnasial skole og som ikke ville have mulighed for at fortsætte deres skolegang efter endt grundskoleuddannelse, hvis ikke de kunne tilbydes ophold på et skolehjem.

Generelt har familierne i landsbyerne ikke har økonomi til at betale for ophold uden for familien, og de fattige unge ville derfor ikke have mulighed for at læse videre efter endt grunduddannelse, hvis ikke der blev oprettet skolehjem

Driften af de lokale skolehjem vil ske gennem samarbejde og inddragelse af lokalbefolkningen, herunder forældre og faglærere. De unge vil i samarbejde med lærere og forældre aktivt indgå i driften af skolehjem og får dermed mulighed for at udøve medbestemmelse. De vil bl.a. skulle deltage i madlavning, rengøring og sociale aktiviteter. De unge vil yderligere få mulighed for at medvirke til udvikling af et godt og ligeværdigt miljø mellem piger og drenge.

På skolehjem vil der være gennem oplæg fra professionelle fagfolk blive afholdt debatmøder omhandlende temaer som uddannelse, medbestemmelse, bæredygtighed og kønsroller og de studerende vil blive animeret til selv at planlægge og afholde oplæg indenfor selvvalgte temaer. Gennem etablering af socio-produktive projekter vil skolehjem blive mere eller mindre selvforsynende

5. Indsatsens udfasning og bæredygtighed

- Projektet finder overordnet sted i en juridisk og politisk gunstig situation. Den uddannelsesreform, som projektet tager udgangspunkt i, er der politisk stor konsensus omkring og projektet kan derfor ses som en videreudvikling og implementering af uddannelsesloven: Lov 070. AAE vil sikre, at udvikling og implementering af projektet foregår i overensstemmelse med Lov 070, hvilket betyder, at projektets resultater kan implementeres i skoler i andre lokalsamfund med samme karakteristika som projektet.
- Bolivias Forfatning fra 2009, erklærer Bolivia som en flerkulturel stat og sikrer dermed en statslig anerkendelse og ligestilling af alle oprindelige folk og tilskriver desuden alle borgere de samme politiske, økonomiske, sociale, kulturelle og sproglige rettigheder. Denne forfatning indgår som tydelig og en integreret del af projektet. I artikel 5 i denne forfatning står der; at Bolivias officielle sprog både er spansk og de 36 forskellige sprog de oprindelige folk taler. De tosproglige og kulturelle kompetencer børn og unge opnår gennem projektets uddannelse, vil ingen kunne tage fra dem.

- Lærere der har deltaget i projektets efteruddannelse vil fortsat kunne benytte de undervisningsmaterialer og metoder projektet har udviklet - og lokalsamfundene vil ligeledes kunne videreføre de konkrete erfaringer vedrørende bæredygtig udvikling af deres landbrug, de har indhentet gennem projektet.
- I Bolivias Forfatning understreges, at civilsamfundsorganisationer spiller en vigtig rolle i forhold til udviklingen af Bolivia og de derfor aktivt skal styrkes. Projektets civilsamfunds-organisationer vil være bedre klædt på i forhold til udvikling af fortalervirksomhed, da de gennem aktiv deltagelse i projektets styregrupper, herunder monitorering og evaluering vil kunne identificere behov for både økonomisk og fagspecifik støtte i forhold til en videre udvikling af kvalitetsuddannelse i andre lokalsamfund
- Til brug arbejdet med udvikling af fortalervirksomhed vil der ved brug af den systematisering projektet udarbejder, blive udarbejdet en publikation, som med udgangspunkt i den uddannelsesmodel, projektet har udviklet, omhandler metoder, konkrete pædagogiske erfaringer og aktiviteter den. Denne håndbog vil blive delt med andre uddannelsesinstitutioner og lokale og nationale afdelinger af Undervisningsministeriet, med det formål at inspirere til en videre udvikling af tosproget inter og interkulturel socio-produktiv undervisning og vil dermed styrke projektets bæredygtighed.
- Hverken de lokale partnere, herunder civilsamfundsorganisationerne eller de primære målgrupper vil være i nogen form for afhængighed, når projektet afsluttes. Projektet vil arbejde under allerede eksisterende strukturer, og projektet vil kunne arbejde videre med implementeringsmetoder, kapacitetsopbygningsaktiviteter og produktion af undervisningsmaterialer, der kan dækkes af lokal og national finansiering, når projektet afsluttes.
- AAE og de lokale partnere vil drage fordel af kapacitetsopbygningsaktiviteter, der forbliver et aktiv også når projektet udløber. AAE og dets lokale partnere vil bære stærkere kapacitet i fortalervirksomhed og have indhentet nye brugbare erfaringer i forhold til en fortsat udvikling af tosproget inter og intrakulturel undervisning og socio.-produktive projekter.
- Projektets målgruppe; børn og unge vil gennem uddannelsen umiddelbart drage fordel af interventionen og vil inden projektet afsluttes være bedre rustet til videreuddannelse. De unge der indskrives på skolehjemmene vil heller ikke være afhængige af fortsat projektstøtte, da forbedringerne i skolehjemmene gennemføres i løbet af projektets levetid og formålet med hjemme er, at de vil blive drevet af de unge, deres familier og frivillige fra lokalsamfundene. Med erfaringer og ideer fra de 4 skolehjem har projektet et stort potentiale i at påvirke landsdækkende politikudformning i forhold til at fastholde unge fattige piger og drenge i uddannelse.

5.1 Risici

Risici	Forebyggelse
Lærere har modvilje mod at indgå i efteruddannelsesprogrammerne og søger arbejde på andre skoler udenfor projektområdet	Generelt er der i Bolivia stor søgning til arbejdet som tosproget lærer, på skoler som er involveret i projekter, da lærerne på en sådan skole indgår i et efteruddannelses-program, der anses som værende relevant og som staten ikke har mulighed for at udbyde. Projektet vil derfor kunne tiltrække nye lærere
Forældre og lokalsamfund støtter ikke op om projektets arbejde og ønsker derfor ikke at indgå i projektarbejdet	Projektet er meget bevidst om, at den oprindelige befolkning i landområder i Bolivia gennem generationer på egen krop har mærket diskriminering pga. manglende spansk – og skolefaglige kompetencer. Samarbejdet med de oprindelige folks organisationer og institutter, samt tosprogede lokale lærere er utroligt vigtigt i forhold til at udbrede og legalisere projektets formål. Et sådan arbejde er indgået inden projektstart og vil gennem styremøder etc. blive udbygget
Lærere generelt mangler viden om hvordan socio-produktive projekter kan oprettes og integreres i undervisningen og formår ikke at deltage i dette arbejde	Udviklingen af de lokale kontekst baserede socio-produktive projekter vil ske i tæt samarbejde med lokalbefolkningen, herunder forældre, der ofte har både den konkrete erfaring og viden, bundet i oprindelige dyrkningsmetoder. Desuden vil projektes fagspecialist indgå i arbejdet
De unge piger og drenge foretrækker at søge arbejde udenfor projektområdet efter endt uddannelse	Projektet alene vil ikke kunne standse alle unges migration mod storbyer eller nabolande, men gennem uddannelse i projektet får de unge mulighed for at foretage mere kvalificerende valg i forhold til en evt. videreuddannelse eller arbejde og de unge vil dermed være bedre rustet end unge uden uddannelse
Forældre ønsker ikke at lade deres unge piger indskrives på skolehjemmene	Overgreb mod piger og kvinder er et stort problem i Bolivia. Det forventes af projektets tætte samarbejde med forældre, lærere og lokale organisationer i forhold til at opbygge sikre skolehjem vil overbevise forældre til piger om, at

skolehjemmene er et trygt og godt sted for de unge piger at være, når de er under uddannelse

Bolivia vedtager en ny uddannelseslov, der ikke omhandler tosproget intra og interkulturel undervisning

- Der vil i et land som Bolivia altid være behov for lærere med interkulturelle og sproglige kompetencer, så den viden lærerne tilegner sig gennem projektets efteruddannelse vil de altid kunne gøre brug af i skolerne i Bolivia

6. Indsatsrelateret oplysningsarbejde i Danmark

Projektets baggrundsgruppe har et tæt samarbejde med relevante målgrupper inden for fagområdet dansk som andetsprog, omhandlende undervisning af tosprogede børn og unge og interkulturel undervisning og også et stor netværk af professionelle fagfolk inden for fagområdet ansat på både Roskilde Universitetscenter, Københavns Professionsskole og Danmarks Pædagogiske Universitet.

I samarbejde med disse uddannelsesinstitutioner vil baggrundsgruppen deltage i konferencer og workshops med oplæg om projektet og efterfølgende diskussioner om undervisning af tosprogede børn og unge og tosproget interkulturel undervisning og uddannelse. Projektets uddannelsesmodel er i dansk sammenhænge en innovativ model for undervisning af tosprogede børn og unge, da den har en betydelig større både lingvistisk og interkulturel fokus end den undervisning, der udbydes indenfor fagområdet dansk som andetsprog i folkeskolen og på ungdomsuddannelser. Der vil derfor kunne igangsættes relevante diskussioner og også perspektiveringer med udgangspunkt i erfaringerne fra projektet i Bolivia.

Formålet er at udbrede viden om den uddannelsesmodel, som projektet i Bolivia udvikler og samtidig skabe debat og diskussion om uddannelse af minoriteter i Danmark.

Desuden vil der i samarbejde med Casa Latina blive arrangeret en event, hvor projektet i Bolivia vil blive præsenteret. Formålet med dette event er at få de mange herboende latinamerikanere i tale og få etableret en baggrundsgruppe med tilknytning i Casa Latina. Desuden vil der blive arbejdet på at få denne målgruppe mobiliseret i forhold til en privat fundraising, f.eks. gennem private donationer. Disse midler kunne bruges til indkøb af særlige lege -og undervisningsredskaber til børn og unge i projektet.

Arrangementerne udføres gennem frivilligt arbejde og vil derfor ikke figurere som en post i budgettet